

Sygn. akt I ACa 767/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter
Sędziowie	:	SA Magdalena Natalia Pankowicz SO del. Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Anna Bogusławska

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Banku S.A. w W.**

przeciwko **J. K.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 14 czerwca 2017 r. sygn. akt I C 152/17

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie I i II w ten sposób, że zasądza od pozwanego J. K. na rzecz powoda (...) Banku Spółka Akcyjna w W. kwotę 96.557,19 (dziewięćdziesiąt sześć tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 19/100) złotych;**

b) **w punkcie III w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.849,94 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;**

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 913 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

B. M. N. G. W.

Sygn. akt IA Ca 767/18

UZASADNIENIE

Powód (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego J. K. kwoty 96.557,19 zł.

W uzasadnieniu żądania powód wskazał, że w dniu 11 września 2013 r. zawarł z pozwanym umowę kredytu nr (...). Z uwagi na fakt, że pozwany nie wywiązał się z obowiązku spłaty, powód wypowiedział umowę. Na kwotę dochodzoną pozwem składały się: 90.973,08 zł tytułem należności głównej, 4.494,25 zł tytułem odsetek umownych za okres korzystania z kapitału w wysokości 10 % od dnia 18.07.2016 r. do 29.12.2016 r.; 1.073,31 zł tytułem odsetek za opóźnienie w wysokości 10 % za okres od dnia 18 lipca 2016 r. do dnia 31 stycznia 2017 r, oraz 16,55 zł tytułem opłat i prowizji. Powód wskazał przy tym, że w niniejszym procesie dochodzi części wierzytelności, tj., wierzytelności na dzień sporządzenia pozwu (31 stycznia 2017 r.), nie dochodzi dalszych odsetek, zastrzegając możliwość ich dochodzenia odrębnym postępowaniem.

Pozwany J. K. nie zajął stanowiska w sprawie stawil się na rozprawę oraz nie zajął stanowiska w sprawie.

Wyrokiem zaocznym z dnia 14 czerwca 2017 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie: zasądził od pozwanego J. K. na rzecz powoda (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. kwotę 78.306,71 zł (punkt I.); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (punkt II.); zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.879,95 zł tytułem kosztów procesu oraz nadał wyrokowi w pkt. I i III rygor natychmiastowej wykonalności (punkt IV.).

Z ustaleń poczynionych przez Sad Okręgowy wynikało, że w dniu 11 września 2013 r. pomiędzy (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. a pozwanym J. K. została zawarta umowa kredytu nr (...). Bank udzielił pozwanemu kredytu w wysokości 100.000 zł. W związku z zawarciem umowy pozwany został zobowiązany do poniesienia kosztów ubezpieczenia na wypadek śmierci w wyniku nieszczęśliwego wypadku oraz poważnego zachorowania na okres pierwszych 12 miesięcy trwania umowy w kwocie 18.065,14 zł oraz kosztów prowizji w kwocie 3.014,89 zł. Kredytobiorca miał możliwość zaciągnięcia dodatkowego kredytu na sfinansowanie powyższych kosztów. Kwota udzielonego kredytu brutto wyniosła 121.080,03 zł.

Zgodnie z § 2 pkt. 5 umowy w przypadku kontynuacji ubezpieczenia na kolejny okres 12 - miesięczny trwania umowy opłata z tytułu objęcia kredytobiorcy ubezpieczeniem wynosi 4.181,37 zł

Strony przewidziały w umowie, że za okres opóźnienia w spłacie raty, Bank nalicza odsetki od zadłużenia przeterminowanego w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP.

Pismem z dnia 31 października 2016 r. powód wypowiedział pozwanemu umowę kredytu. W dniu 31 stycznia 2017 r. Bank na podstawie ksiąg bankowych stwierdził, że zadłużenie pozwanego z tytułu kredytu wynosi 90.973,08 zł tytułem należności głównej, 4.494,25 zł tytułem odsetek umownych za okres korzystania z kapitału w wysokości 10 % od dnia 18.07.2016 r. do 29.12.2016 r., 1.073,31 zł tytułem odsetek za opóźnienie w wysokości 10 % za okres od dnia 18 lipca 2016 r. do dnia 31 stycznia 2017 r., 16,55 zł tytułem opłat i prowizji.

W świetle poczynionych w sprawie ustaleń roszczenie powoda zdaniem Sadu Okręgowego zasługiwało na uwzględnienie w części. Wskazał, że stan faktyczny niniejszej sprawy ustalił na podstawie dokumentów przedstawionych przez powoda, których prawdziwość nie budziła wątpliwości Sądu.

W sprawie wydany został wyrok zaoczny, w związku z niestawieniem się pozwanego na posiedzenie wyznaczone na rozprawę, na podstawie art. 339 § 1 k.p.c. Zgodnie z art. 339 § 2 k.p.c. w powyższym wypadku przyjmuje się za prawdziwe twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa. Odpowiedzialność pozwanej względem powoda wynika z art. 3 ust. 1. ustawy o kredycie konsumenckim, z dnia 12 maja 2011 r., na podstawie którego przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta

polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. Z uwzględnieniem zastrzeżeń wynikających z przepisów wyżej wskazanej ustawy strony mogą, zgodnie z brzmieniem art. 353¹ k.c., ułożyć stosunek prawny według swojego uznania.

Powód, w związku z opłatą za ochronę ubezpieczeniową (w kwocie 18.065,14 zł), nie przedłożył żadnych dokumentów na dowód, że strony zawarły również umowę ubezpieczenia, a w konsekwencji nie wykazał zasadności obciążenia pozwanej kwotą stanowiącą równowartość składki ubezpieczeniowej. Ponadto wskazać należy, że nałożenie na pozwanego obowiązku zapłaty składki za objęcie ubezpieczeniem na okres pierwszych 12 miesięcy trwania umowy w wysokości przekraczającej 18 % kwoty, którą otrzymał – jest niezgodne z zasadami współzycia społecznego. Stwierdzić, że postanowienia umowy w części dotyczącej zobowiązania do uiszczenia omawianych opłat w wysokości przekraczającej 18 % kwoty, którą otrzymał pozwany – należy ocenić jako mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych, a zatem jako nieważne. Zgodnie bowiem z przepisem art. 58 § 1 k.c., czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zgodnie zaś z przepisem art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Wskazał, że w świetle przepisu art. 359 § 2¹ k.c., wg stanu na dzień zawarcia umowy, maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie mogła w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Powód zaś w umowie kredytu określił odsetki umowne w wysokości zbliżonej do poziomu odsetek maksymalnych, a dodatkowo ustalił prowizję w kwocie 3.014,89 zł. Żądanie tak wysokiego w stosunku do głównego świadczenia, opłaty za ochronę ubezpieczeniową, uznać należało za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, jako prowadzące do nadmiernego, nieuzasadnionego i nieadekwatnego obciążenia pozwanego.

Ponadto, Sąd I instancji wskazał, że w świetle przepisu art. 5 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Stąd zdaniem Sądu I instancji należność główną należało pomniejszyć o opłatę za ochronę ubezpieczeniową (90.973,08 zł - 18.065,14 zł, zł), co dało w konsekwencji kwotę 72.907,94 zł). Z tego względu należało zasądzić od pozwanego na rzecz powoda kwotę 78.306,71 zł, na którą składają się: należność główna w kwocie 72.907,94 zł; 4.494,25 zł tytułem odsetek umownych za okres korzystania z kapitału w wysokości 10 % od dnia 18.07.2016 r. do 29.12.2016 r.; odsetki za opóźnienie w kwocie 887,97 zł oraz 16,55 zł tytułem opłat i prowizji.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy na podstawie umowy łączącej strony i art. 69 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 78.306,71 zł. O kosztach procesu na podstawie art. 100 k.p.c. Powód wygrał sprawę w ok. 80 %, a poniósł koszty postępowania w kwocie 4.849,94 zł (tj. opłatę sądową od pozwu – 4.828 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, opłatę notarialną za uwierzytelnienie dokumentów 4,94 zł). Z tych przyczyn przyznał powodowi kwotę 3.879,95 zł (80 % z kwoty 4.849,94 zł). Stosownie natomiast do treści art. 333 § 1 pkt. 3 k.p.c., nadał wyrokowi w pkt. I i III rygor natychmiastowej wykonalności.

Apelację od wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 14 czerwca 2017 roku wniósł powód (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W., który zaskarżył ww. wyrok w części tj. w zakresie punktu II oraz III, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 233 §1 k.p.c. i art. 232 k.p.c., co miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez dowolne uznanie przez Sąd, że powód nie wykazał wysokości roszczenia, podczas, gdy przedstawione przez powoda dowody w postaci umowy, aneksu do umowy, wyciągu z ksiąg rachunkowych banku, historii spłat oraz fakt, że pozwany nie przedstawił jakiegokolwiek dowodu podważającego wiarygodność powyższych dokumentów, powinny prowadzić do wniosku,

że powód w kontradiktoryjnym procesie wykazał wysokość dochodzonych roszczeń, w tym objęcie pozwanego ochroną ubezpieczeniową;

2. naruszenie prawa materialnego, to jest art. 5 k.c. oraz art. 58 k.c.

#.

- poprzez wadliwe zastosowanie art. 5 k.c. polegające na uznaniu, iż żądanie opłaty za ochronę ubezpieczeniową w wysokości 18.065,14 zł sprzeczne było z zasadami współżycia społecznego, podczas gdy roszczenie powoda znajdowało nie tylko solidne umocowanie w prawie, ale przede wszystkim w podstawowej zasadzie konstytucyjnej - zasadzie demokratycznego państwa prawa,**
- poprzez wadliwe zastosowanie art. 58 k.c. polegające na uznaniu, iż ustalenie opłaty za ochronę ubezpieczeniową zmierzało do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych, podczas gdy pozwany otrzymał w zamian za to świadczenie - świadczenie ekwiwalentne w postaci ochrony ubezpieczeniowej, powód skredytował pozwanemu wysokość składki ubezpieczeniowej i nie był jej beneficjentem.**

Wskazując na powyższe zarzuty, wnosił o:

I.

- I. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie kwoty 96.557,19 zł wraz z kosztami procesu w kwocie 4.849,94 zł.;**
- II. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego;**
- III. dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z załączonego do apelacji dokumentów:**
 - Deklaracji Z. na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia na wypadek utraty stałego źródła dochodu lub inwalidztwa lub niezdolności do wykonywania czynności życia codziennego klientów (...) Bank S.A. pracy albo hospitalizacji z dnia 11.09.2013 r. (podpisana przez pozwanego),**
 - Deklaracji Z. na objęcie ochroną ubezpieczeniową na podstawie Umowy Grupowego (...) nr (...) klientów (...) Bank S.A. z dnia 11.09.2013 r. (podpisana przez pozwanego),**
 - Karta informacyjna kredytobiorcy,**
 - Potwierdzenie ochrony ubezpieczeniowej wystawione przez ubezpieczyciela –**

na okoliczność ich treści, w szczególności na okoliczność objęcia pozwanego ochroną ubezpieczeniową, warunków tej ochrony, zasadności żądania składki ubezpieczeniowej, dobrowolności objęcia ochroną.

SĄD APELACYJNY (...), CO NASTĘPUJE:

Apelacja powoda zasługuje na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, iż strony w dniu 11 września 2013 r. zawarły umowę kredytu konsumpcyjnego gotówkowego nr (...). Na mocy powyższej umowy powód udzielił pozwanemu kredytu w kwocie 100 000 zł. W związku z zawarciem powyższej umowy pozwany zobowiązał się do poniesienia kosztów w postaci prowizji w kwocie 3.014,89 zł. oraz ubezpieczenia na wypadek śmierci w wyniku nieszczęśliwego wypadku oraz poważnego zachorowania na okres pierwszych 12 miesięcy trwania umowy w kwocie 18.065,14 zł. Kredytobiorca zaciągnął dodatkowy kredyt na sfinansowanie powyższych kosztów w związku z czym kwota udzielonego kredytu

brutto wyniosła 121.080,03 zł. Sąd I instancji prawidłowo ustalił również, że zgodnie z § 2 pkt. 5 umowy w przypadku kontynuacji ubezpieczenia na kolejny okres 12 - miesięczny trwania umowy opłata z tytułu objęcia kredytobiorcy ubezpieczeniem wynosi 4.181,37 zł oraz, że strony przewidziały w umowie, że za okres opóźnienia w spłacie raty, Bank nalicza odsetki od zadłużenia przeterminowanego w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało również, że pismem z dnia 31 października 2016 r. powód wypowiedział pozwanemu umowę kredytu. W dniu 31 stycznia 2017 r. Bank na podstawie ksiąg bankowych w dniu 31 stycznia 2017 roku stwierdził, że zadłużenie pozwanego z tytułu kredytu wynosi 90.973,08 zł tytułem należności głównej, 4.494,25 zł tytułem odsetek umownych za okres korzystania z kapitału w wysokości 10 % od dnia 18.07.2016 r. do 29.12.2016 r., 1.073,31 zł tytułem odsetek za opóźnienie w wysokości 10 % za okres od dnia 18 lipca 2016 r. do dnia 31 stycznia 2017 r., 16,55 zł tytułem opłat i prowizji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego należało jednak zgodzić się z powodem, że dochodząc w niniejszej sprawie od pozwanego także składki ubezpieczeniowej nie naruszył wbrew ustaleniom Sądu I instancji obowiązujących w społeczeństwie zasad współzycia społecznego, tym bardziej, że na poparcie swoich twierdzeń powód załączył do apelacji deklaracje zgody pozwanego na objęcie go ochroną ubezpieczeniową (k. 78-79 akt), a także kartę informacyjną kredytobiorcy stanowiącą załącznik do umowy kredytu, w której pozwany zawniósł o objęcie go ochroną ubezpieczeniową na podstawie Umowy (...) Grupowego (k. 74-75 akt). Z przedłożonych przez powoda ww. dokumentów wynikało, że do zawarcia ubezpieczenia doszło na wniosek pozwanego.

Nie należy zapominać, że w sprawie doszło do wydania wyroku zaocznego, który cechuje szczególna podstawa prawna. W myśl art. 339 § 2 k.p.c. – sąd przyjmuje bowiem za prawdziwe twierdzenia powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie i załącznikach, chyba, że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.

W zaistniałej sytuacji jednak, skoro Sąd Okręgowy dostrzegł takie okoliczności (zapisy umowy dotyczące ochrony ubezpieczeniowej, brak polisy), to wobec braku aktywności pozwanego powinien był przed wydaniem wyroku zaocznego, przeprowadzić postępowanie dowodowe i wyjaśnić okoliczności, które towarzyszyły zamieszczeniu tych zapisów w umowie, a następnie na tym tle dopiero rozważyć możliwość zastosowania normy wynikającej z przepisu art. 58 § 1 i 2 k.c. W judykaturze wskazuje się bowiem, że korzystanie z zasad współzycia społecznego jako podstawy uznania czynności prawnej za nieważną wymaga zachowania szczególnej ostrożności. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 października 2017 roku w sprawie IV CSK 660/16 (LEX nr 2401827), sąd przyjmując taką sprzeczność powinien w każdym przypadku wyjaśnić nie tylko na czym polegała ta sprzeczność, ale także przez kogo, w jaki sposób i z jakich przyczyn doszło do jej naruszenia, nie tracąc przy tym z pola widzenia okoliczności, iż odwołanie się ogólne do klauzul generalnych, czy wartości przez nie chronionych może prowadzić do niedopuszczalnej arbitralności w stosowaniu prawa i w rezultacie spowodować naruszenie zasady pewności obrotu..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z uwagi na brak takich ustaleń nie można było skutecznie odeprzeć zarzutu Skarżącego o naruszeniu przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. drugie k.p.c., a także art. 5 i 58 k.c. albowiem w zaistniałej sytuacji wyrok Sądu I instancji nie zawierał kompletnych ustaleń faktycznych odnoszących się do przesłanek ww. norm prawa materialnego. Nie jest bowiem możliwe prawidłowe zastosowanie normy prawa materialnego i jego sądowej wykładni bez ustalenia pełnej podstawy rozstrzygnięcia (vide: np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2012 r., I UK 84/12, LEX nr 1619135).

Dodatkowo za Skarżącym wskazać należy, że pozwany przez cały czas obowiązywania umowy kredytowej nie kwestionował objęcia go umową ubezpieczenia, zaś z informacji (...) S.A. wynikało, że J. K. posiadał ochronę ubezpieczeniową do ww. kredytu, zaś wysokość składki wyniosła 18 065,14 złotych (potwierdzenie k. 82 akt).

Stąd w świetle powyższego, nie sposób podważyć twierdzeń Skarżącego, że postanowienia umowy były w rzeczywistości odzwierciedleniem woli stron.

Z uwagi na powyższe, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji, przy czym o kosztach postępowania za I instancję orzeczono w myśl art. 98 k.p.c. , zważywszy, że powód poniósł koszty postępowania w kwocie 4 849,94

złoty, w tym opłatę sądową w kwocie 4 828 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł, opłatę notarialną za uwierzytelnienie dokumentów 4,94 zł.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. i mając na uwadze, iż powód wygrał sprawę w II instancji w całości, a na koszty procesu złożyła się opłata od apelacji w kwocie 913 zł złotych uiszczona przez powoda.

B. M. N. G. W.